

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā
Rīgā 2019. gada 21. februārī
lietā Nr. 2018-10-0103

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

piedaloties pieteikuma iesniedzējam Marekam Belugam un pieteikuma iesniedzēja pilnvarotajai pārstāvei zvērinātai advokātei Jekaterinai Halturinai,

institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Latvijas Republikas Saeimas – pilnvarotajai pārstāvei Saeimas Juridiskā biroja vecākajai juridiskajai padomniecei Ilzei Tralmakai un

institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Latvijas Republikas Ministru kabineta – pilnvarotajam pārstāvim Iekšlietu ministrijas valsts sekretāra vietniekam Vilnim Vītoliņam,

ar tiesas sēdes sekretāri Baibu Tropiņu,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu un 28. pantu,

Rīgā 2019. gada 15. un 22. janvārī atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Krimināllikuma 237.¹ panta otrās daļas redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 1. decembrim, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam un Ministru kabineta 2007. gada 25. septembra noteikumu Nr. 645 „Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu” pielikuma 10A905 sadaļas „e” apakšpunkta redakcijā, kas bija spēkā no 2009. gada 28. novembra līdz 2014. gada 23. janvārim, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta otrajam teikumam”.

Konstatējošā daļa

1.1. Ar 2009. gada 12. marta likumu „Grozījumi Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā”, kas stājās spēkā 2009. gada 15. aprīlī, Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums citstarp tika papildināts ar 5.¹ pantu, kura pirmā daļa redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016. gada 26. aprīlim, noteica: „Fiziskajām personām aizliegts iegādāties, glabāt un lietot Latvijas Republikas Nacionālajā stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstā minētas, sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītas vai pielāgotas iekārtas, ierīces vai instrumentus un to komponentus (turpmāk — speciālās ierīces).”

1.2. Ar 2009. gada 10. septembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”, kas stājās spēkā 2009. gada 14. oktobrī, Krimināllikums tika papildināts ar 237.¹ pantu, kurā bija paredzēta kriminālatbildība par stratēģiskas nozīmes preču aprites noteikumu pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums, vai par sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu, ierīču vai instrumentu un to komponentu aprites aizlieguma pārkāpšanu.

2013. gada 1. aprīlī stājās spēkā 2012. gada 13. decembra likums „Grozījumi Krimināllikumā”, ar kuru Krimināllikuma 237.¹ pants izteikts jaunā redakcijā. Krimināllikuma 237.¹ pants redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 1. decembrim, noteica:

„(1) Par stratēģiskas nozīmes preču aprites noteikumu pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums, –

soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu, ierīču vai instrumentu un to komponentu aprites aizlieguma pārkāpšanu –

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, atņemot tiesības uz noteiktu nodarbošanos uz laiku līdz pieciem gadiem.”

1.3. 2007. gada 25. septembrī tika izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr. 645 „Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu” (turpmāk – Noteikumi Nr. 645), kuru pielikumā ietverts Nacionālais stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu saraksts (turpmāk arī – Saraksts).

Redakcijā, kas bija spēkā no 2009. gada 28. novembra līdz 2014. gada 23. janvārim, Noteikumu Nr. 645 pielikuma 10A905 sadaļas „Sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītas vai pielāgotas iekārtas, ierīces vai instrumenti un to komponentes” „e” punkts noteica:

„e. iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai:

(sk. Eiropas Savienības Kopējo militāro preču sarakstu)

1. speciālie indikatori
2. speciālie lokatori
3. skeneri
4. skrembleri
5. speciālie frekvenču mērītāji
6. plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratori”.

2. Pieteikuma iesniedzējs – Mareks Beluga (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) – atzīts par vainīgu Krimināllikuma 237.¹ panta otrajā daļā (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 1. decembrim) paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, jo viņš uzglabājis Noteikumu Nr. 645 pielikuma 10A905 sadaļas „e” punkta 6. apakšpunktā (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā no 2009. gada 28. novembra līdz 2014. gada 23. janvārim) norādītu precī, proti, plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratoru.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Krimināllikuma 237.¹ panta otrā daļa (turpmāk – apstrīdētā Krimināllikuma norma) un Noteikumu Nr. 645 pielikuma 10A905 sadaļas „e” apakšpunkts (turpmāk – apstrīdētā noteikumu norma) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) normām. Apstrīdētā Krimināllikuma norma un apstrīdētā noteikumu norma (turpmāk abas kopā arī – apstrīdētās normas) neesot pieņemtas normatīvajos tiesību aktos noteiktajā kārtībā, kā arī neesot pietiekami skaidras, lai personu uz to pamata sauktu pie kriminālatbildības.

2.1. Pieteikuma iesniedzējs uzskata: tas, ka sākotnējo likumprojektu, kas paredzēja Krimināllikuma papildināšanu ar 237.¹ pantu, Saeimā iesniedza tieslietu ministrs, ir Satversmes 65. panta pārkāpums. Turklāt Krimināllikuma 237.¹ pants esot iekļauts šajā likumprojektā tikai ar priekšlikumu pirms likumprojekta trešā lasījuma. Tātad Krimināllikuma 237.¹ pants neesot izvērtēts trijos lasījumos atbilstoši Saeimas kārtības ruļļa 114. panta prasībām.

Turklāt apstrīdētā Krimināllikuma norma neesot pietiekami skaidra un saprotama, lai uz tās pamata sauktu personu pie kriminālatbildības. Nodarījuma brīdī vēl neesot izveidojusies judikatūra par šīs normas interpretāciju. Tādēļ tās

saturu un tvērumu persona nevarējusi noskaidrot citādi, kā vien patstāvīgi šo normu interpretējot un izmantojot tiesību doktrīnas atziņas.

No apstrīdētās Krimināllikuma normas gramatiskā formulējuma esot secināms, ka tā nosaka kriminālatbildību tikai par tādu ierīču aprites aizlieguma pārkāpšanu, kuras paredzētas tieši sevišķā veidā veicamu operatīvās darbības pasākumu īstenošanai. No Operatīvās darbības likuma normām izrietot, ka visi sevišķā veidā veicamie operatīvās darbības pasākumi ir vērsti tikai uz informācijas iegūšanu. Tādēļ esot nepārprotami secināms, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma neaptver tādas ierīces, ar kurām nav iespējams iegūt informāciju un kuras paredzētas tikai operatīvo pasākumu traucēšanai. Neesot iespējams saprātīgi paredzēt, ka saskaņā ar apstrīdēto Krimināllikuma normu persona tiks saukta pie kriminālatbildības arī par tādu iekārtu vai ierīču glabāšanu, kuru pielietojuma mērķis, proti, operatīvās darbības pasākumu traucēšana, ir diametrāli pretējs sevišķā veidā veicamo operatīvās darbības pasākumu mērķiem. Arī Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmajā daļā redakcijā, kas bija spēkā no 2009. gada 15. aprīļa līdz 2016. gada 26. aprīlim, operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētas preces neesot minētas.

Arī likumdevējs neesot uzskatījis, ka apstrīdētajā Krimināllikuma normā bija paredzēta kriminālatbildība par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprites aizlieguma pārkāpšanu. Par šādu likumdevēja izpratni liecinot tas, ka 2015. gada 12. novembrī tika pieņemts likums „Grozījumi Krimināllikumā”, ar kuru apstrīdētās normas tiesiskais sastāvs tika papildināts ar tiešu norādi uz operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētām ierīcēm. Līdzīgi grozījumi vēlāk izdarīti arī Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā, tā 5.¹ pantā iekļaujot tiešu norādi uz operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētām ierīcēm.

Turklāt, lai persona saprastu, ka apstrīdētās Krimināllikuma normas satura noskaidrošanai jāņem vērā Noteikumi Nr. 645 un to pielikums, tai esot vispirms jāizskata vairāki citi normatīvie tiesību akti. Šāda pārlietu sarežģīta blanketas normas struktūra neatbilstot krimināltiesību normai izvirzāmajām kvalitātes prasībām. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, pat ar kvalificēta jurista palīdzību nav iespējams nonākt pie secinājuma, ka apstrīdētajā Krimināllikuma normā noteikta kriminālatbildība par sevišķā veidā veicamu operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprites aizlieguma pārkāpšanu.

2.2. Pieteikumā norādīts, ka Ministru kabinets apstrīdēto noteikumu normu izdevis, pārkāpjot savas kompetences robežas, kuras izriet no Latvijas un Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem.

Eiropas Savienībai esot ekskluzīva kompetence regulēt militāro un divējāda lietojuma preču apriti. Arī likumdevējs ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 2. panta otro daļu esot atzinis, ka stratēģiskas nozīmes preču aprite ietilpst Padomes 2009. gada 5. maija regulas Nr. 428/2009, ar ko izveido Kopienas režīmu divējāda lietojuma preču eksporta, pārvadājumu, starpniecības un tranzīta kontrolei (turpmāk – Regula Nr. 428/2009), tvērumā.

Apstrīdētajā noteikumu normā norādītās ierīces esot divējāda lietojuma preces. No Regulas Nr. 428/2009 4. un 8. panta izrietot, ka dalībvalstīm ir tiesības noteikt ierobežojumus tikai divējāda lietojuma preču eksportam. Savukārt ar apstrīdēto noteikumu normu tajā norādīto divējāda lietojuma preču aprite esot aizliegta pilnībā. Eiropas Savienība neesot piešķīrusi dalībvalstīm tiesības noteikt šādu vispārēju preču aprites aizliegumu, tādēļ Ministru kabinets neesot bijis tiesīgs iekļaut apstrīdētajā noteikumu normā konkrētās ierīces un tādējādi attiecināt uz tām vispārīgus aprites ierobežojumus.

Turklāt saskaņā ar Regulas Nr. 428/2009 4. panta 1. punktu eksporta kontroles pasākumus dalībvalstis varot attiecināt uz noteiktām tās 1. pielikumā nenorādītām divējāda lietojuma precēm tikai tad, ja šie pasākumi ir pamatoti ar sabiedrības drošības vai cilvēktiesību apsvērumiem. Taču tādu iekārtu kā tā, kura atradusies Pieteikuma iesniedzēja rīcībā, tehniskie parametri esot tik nenozīmīgi, ka tās nevarot radīt draudus sabiedrības drošībai vai citu personu tiesībām vai interesēm. Tādēļ Ministru kabinets neesot bijis tiesīgs iekļaut šādas preces Sarakstā un tādējādi attiecināt uz tām arī eksporta ierobežojumus. Pieteikuma iesniedzējs papildus uzsver, ka šādas ierīces tiekot brīvi tirgotas vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Šāda veida preces neesot iekļautas nedz Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā, nedz Regulas Nr. 428/2009 1. pielikumā, tāpēc uz tām neesot attiecināmi Eiropas Savienības normatīvajos aktos paredzētie aprites ierobežojumi.

Ministru kabinets, pieņemot apstrīdēto noteikumu normu, esot pārkāpis arī tam likumā noteiktā pilnvarojuma robežas. Ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmo daļu Ministru kabinets esot pilnvarots noteikt tikai sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu ierīču vai instrumentu un to komponentu sarakstu. Turpretim Ministru kabinets Sarakstā ietvēris arī iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai. Tādējādi Ministru kabinets esot paplašinājis apstrīdētās Krimināllikuma normas saturu, bet tas neesot pieļaujams atbilstoši Satversmes 92. panta otrajam teikumam.

Turklāt apstrīdētā noteikumu norma neesot bijusi pieejama Pieteikuma iesniedzējam vietnē *www.likumi.lv* tajā redakcijā, kurā šī norma viņam piemērota. Proti, minētajā vietnē pieejamās Noteikumu Nr. 645 sistematizētās versijas izdrukā, kas veikta 2013. gada 14. oktobrī, apstrīdētās noteikumu normas teksts esot daļēji svītrots.

Apstrīdētā noteikumu norma neesot pietiekami skaidra un saprotama, jo saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 11. pantu to, vai konkrētā ierīce ir stratēģiskas nozīmes prece, proti, vai tā ietilpst apstrīdētās noteikumu normas tvērumā, nosakot eksperti, pamatojoties uz tiem pieejamo informāciju, kā arī savām speciālajām zināšanām. Arī atrastās Pieteikuma iesniedzēja rīcībā bijušās ierīces identificēšanu esot veicis Drošības policijas norīkots eksperts. Tātad apstrīdēto noteikumu normu neesot iespējams piemērot bez eksperta palīdzības. Arī Ministru kabinets esot atzinis, ka apstrīdētā noteikumu norma nav pietiekami skaidra. Proti, Ministru kabineta 2016. gada 4. oktobra noteikumu Nr. 648 „Grozījumi Ministru kabineta 2007. gada 25. septembra noteikumos Nr. 645 „Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu”” (turpmāk – Noteikumi Nr. 648) anotācijā esot norādīts, ka Sarakstā ietvertie speciālo ierīču un programmatūras definējumi ir nepilnīgi un neprecīzi.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka no apstrīdētajā noteikumu normā iekļautās atsauces uz Eiropas Savienības Kopējo militāro preču sarakstu var secināt, ka apstrīdētajā noteikumu normā ir vispārīgi apzīmētas noteiktas preču kategorijas, bet aprites ierobežojumi attiecināmi tikai uz tām precēm, kuras atbilst Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā attiecīgajai preču kategorijai noteiktajiem tehniskajiem parametriem. No apstrīdētās noteikumu normas skaidri neizriet tas, ka aprites ierobežojumi attiecināmi uz visām konkrētajās kategorijās ietilpstošajām precēm, tādēļ tā esot atzīstama par neskaidru un maldinošu.

Arī no atsauces uz Padomes 2000. gada 22. jūnija regulu Nr. 1334/2000, ar ko nosaka Kopienas režīmu divējāda lietojuma preču un tehnoloģiju eksporta kontrolei (turpmāk – Regula Nr. 1334/2000) persona varot secināt, ka tai ir tiesības izmantot konkrētas ierīces personiskām vajadzībām, piemēram, tās glabāt vai kolekcionēt. Turklāt Sarakstā sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem paredzētu preču kategorijas esot formulētas tik vispārīgi, ka persona, kurai nav pieredzes operatīvās darbības jomā, nevarot izprast attiecīgo jēdzienu nozīmi un saturu.

2.3. Tiesas sēdē Pieteikuma iesniedzēja pilnvarotā pārstāve Jekaterina Halturina papildus norādīja, ka Noteikumi Nr. 645 ir izdoti, pārkāpjot likuma „Par Eiropas Savienības darbību” 3. panta 1. punkta „e” apakšpunktu un

Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 133. pantu, kā arī citus Eiropas Savienības normatīvos aktus, jo ierobežojot preču brīvu apriti.

J. Halturina arī uzsvēra, ka apstrīdēto normu struktūra ir pārāk sarežģīta un personai nav iespējams saprast šo normu īsto nozīmi. Par to, ka normas nav skaidras, liecinot arī tas, ka dažādi speciālisti, arī juristi, tās interpretējuši dažādi, tostarp pretrunīgi. Krimināllikuma normām vajagot skaidri noteikt, kas ir un kas nav aizliegts. Tiesas sēdē arī tika norādīts, ka Pieteikuma iesniedzējs nav vērsies Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 11. pantā minētajā Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komitejā (turpmāk arī – Komiteja), lai noskaidrotu viņa rīcībā esošās preces statusu, jo viņš neesot uzskatāms par stratēģiskas nozīmes preču aprites subjektu. Pieteikuma iesniedzējs neesot varējis noskaidrot, kas ir viņa rīcībā esošā prece.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma atbilst Satversmes 90. un 92. pantam.

Atbildes rakstā Saeima norāda, ka prasības, ko attiecībā uz krimināltiesības reglamentējošu tiesību normu kvalitāti izvirza Satversmes 92. panta otrais teikums, ir augstākas nekā tās, kas izvirzītas Satversmes 90. pantā. Tādēļ apstrīdētās Krimināllikuma normas atbilstība abām minētajām Satversmes normām konkrētajā gadījumā vērtējama kopsakarā, pamatojoties uz tiesību normas kvalitātes prasībām, kuras izriet no Satversmes 92. panta otrā teikuma.

Pieteikuma iesniedzējs neesot izteicis iebildumus pret apstrīdētās Krimināllikuma normas pieņemšanas procesu. Proti, viņš esot izteicis iebildumus tikai pret procesu, kādā tika pieņemts 2009. gada 10. septembra likums „Grozījumi Krimināllikumā”, ar kuru Krimināllikumā iekļauts 237.¹ pants, taču šā likuma normas izskatāmajā lietā neesot apstrīdētas. Krimināllikuma 237.¹ panta otrā daļa apstrīdētajā redakcijā izteikta ar 2012. gada 13. decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”, kurš pieņemts un izsludināts Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā.

Atbilstoši Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk arī – ECT) judikatūrai tiesību normu nevarot atzīt par neatbilstošu Satversmei tikai tādēļ vien, ka šīs normas saturs ir noskaidrojams tās interpretācijas ceļā. Apstrīdētā Krimināllikuma norma esot blanketa norma, kuras tiesiskā sastāva pazīmes meklējamas citos tiesību aktos vai tiesu praksē. Apstrīdētā Krimināllikuma norma paredzot atbildību par konkrēta veida stratēģiskas nozīmes preču aprites aizlieguma pārkāpšanu. Stratēģiskas nozīmes preču aprites noteikumi esot ietverti Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā, kas citstarp pilnvarojot Ministru

kabinetu izdot Sarakstu un nosakot aizliegumu fiziskajām personām iegādāties, glabāt un lietot Sarakstā minētās sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītas vai pielāgotas iekārtas, ierīces vai instrumentus (redakcijā, kas bija spēkā no 2011. gada 1. oktobra līdz 2016. gada 26. aprīlim).

No Sarakstā ietvertā preču uzskaitījuma izrietot tas, ka ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai ir sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu ierīču paveids, nevis cita stratēģiskas nozīmes preču kategorija. Tā apstrīdētās Krimināllikuma normas saturu likumdošanas procesa ietvaros vairākkārt skaidrojuši arī Tieslietu ministrijas pārstāvji un tiesībsargs. Tādējādi saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmo daļu redakcijā, kas bija spēkā no 2011. gada 1. oktobra līdz 2016. gada 26. aprīlim, bijusi aizliegta arī operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprīte. Persona esot varējusi saprātīgi paredzēt, ka apstrīdētajā Krimināllikuma normā noteiktā kriminālatbildība var iestāties arī par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētas ierīces, proti, plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratora, glabāšanu.

Saeima papildus norāda: lai atzītu personu par vainīgu apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, ir jākonstatē noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse, proti, tas, ka persona apzinājusies savu rīcību un vēlējusies veikt šajā normā minētās darbības. Saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 11. pantu persona šaubas par konkrētās preces statusu varot novērst, vērsties Komitejā. Tādējādi tiek novērsta iespējamība, ka par vainīgu attiecīgā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā tiek atzīta tāda persona, kura nav apzinājusies savas rīcības kaitīgumu. Līdz ar to apstrīdētā Krimināllikuma norma esot pietiekami skaidra un saprotama, lai persona, ja nepieciešams, pēc atbilstošām konsultācijām, varētu izsecināt, par kādām darbībām tā tiks saukta pie kriminālatbildības saskaņā ar šo normu.

Ar 2015. gada 12. novembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā” tieša norāde uz operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprītes aizliegumu Krimināllikuma 237.¹ panta otrajā daļā esot iekļauta tādēļ, lai nostiprinātu jau iepriekš apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzēto atbildību. Minētie grozījumi paši par sevi nenozīmējot to, ka šī preču kategorija pirms to pieņemšanas neietilpa apstrīdētās Krimināllikuma normas tiesiskajā sastāvā vai ka šī norma bija neskaidra. Turklāt šīs normas saturs esot skaidrots tiesu praksē un tas, ka kriminālatbildība iestājas par Sarakstā ietverto operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzēto ierīču aprītes aizlieguma pārkāpšanu, esot konsekventi atzīts vēl pirms minēto grozījumu spēkā stāšanās. Pēc Saeimas

ieskata, tiesu praksē jau bija izveidojies skaidrs priekšstats, ka apstrīdētās Krimināllikuma normas tiesiskais sastāvs aptver arī operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprites aizlieguma pārkāpšanu. Tātad no tiesu prakses esot skaidri izsecināms apstrīdētās Krimināllikuma normas saturs un tvērums.

Tiesas sēdē Saeimas pārstāve Ilze Tralmaka papildus norādīja, ka stratēģiskas nozīmes preces uzskaitītas trijos sarakstos: pirmkārt, divkāršās pielietojamības preču sarakstā, kuru nosaka Regula Nr. 428/2009, otrkārt, Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā un, treškārt, Noteikumu Nr. 645 pielikumā ietvertajā sarakstā. Tā esot vispārpieņemta prakse, ka Saeima pilnvaro Ministru kabinetu izdot noteikumus attiecībā uz tehniska rakstura jautājumiem, ņemot vērā straujo tehnoloģiju attīstību.

Lai saprastu, kādas preces saskaņā ar apstrīdēto Krimināllikuma normu ir atļauts un kādas nav atļauts glabāt, personai nevajagot būt operatīvās darbības ekspertam, turklāt informācija par operatīvās darbības līdzekļiem un metodēm neesot vispārpieejama. Apstrīdētās Krimināllikuma normas izpratne nekādā gadījumā neesot balstīta uz to, ka personai būtu jāzina, kādus operatīvās darbības pasākumus var veikt ar tās rīcībā esošu ierīci. Tas, vai konkrēta pieteikuma iesniedzējam izņemtā ierīce ir vai nav stratēģiskas nozīmes prece, esot prakses jautājums, kas noskaidrojams katrā konkrētajā lietā.

I. Tralmaka arī uzsvēra, ka Sarakstā preces ir uzskaitītas nevis pēc to tehniskajiem parametriem, bet gan pēc to funkcijas. Personai vajagot vienīgi izlasīt preces aprakstu vai lietošanas pamācību, bet nepieciešamības gadījumā – vērsties Komitejā. Par to neviena persona netiekot saukta pie kriminālatbildības. Turklāt neesot pamatots Pieteikuma iesniedzēja pieņēmums, ka operatīvajā darbībā nevarot izmantot tādas iekārtas un ierīces, kāda bijusi viņa rīcībā. Lai gan konkrētās ierīces funkcija ir „traucēšana”, tā joprojām esot sevišķā veidā veicamo operatīvās darbības pasākumu īstenošanai piemērota prece.

Saeimas pārstāve tiesas sēdē atkārtoti uzsvēra, ka grozījumi apstrīdētajā Krimināllikuma normā uztverami kā redakcionāls precizējums, nevis kā būtiskas saturiskas izmaiņas.

4. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – atbildes rakstā norāda, ka jau Saraksta sākotnējā redakcijā iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai bija iekļautas kā viens no sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu un ierīču paveidiem. Ar 2015. gada 12. novembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā” apstrīdētā Krimināllikuma norma citstarp papildināta ar tiešu

norādi uz sevišķā veidā veicamu operatīvās darbības pasākumu traucēšanai speciāli radītām vai pielāgotām ierīcēm, lai sevišķi uzsvērtu atbildību par šā aizlieguma pārkāpšanu. Šo grozījumu izstrādes procesā esot uzsvērts, ka saskaņā ar apstrīdētajām normām kriminālatbildība par attiecīgo ierīču aprites aizlieguma pārkāpumu bija paredzēta jau iepriekš.

Apstrīdēto normu saturs esot objektīvi noskaidrojams, ņemot vērā to savstarpējo saikni, kā arī saikni ar citām tiesību normām, kuras regulē stratēģiskas nozīmes preču apriti Latvijā un Eiropas Savienībā. Arī tiesu praksē esot atzīts, ka apstrīdētās normas noteica kriminālatbildību par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu iekārtu un ierīču aprites aizliegumu. Tādējādi persona varējusi izsecināt, par kādu preču aprites aizlieguma pārkāpšanu ir paredzēta kriminālatbildība, un apstrīdētā noteikumu norma esot pietiekami skaidra.

Pēc Ministru kabineta ieskata, apstrīdētās normas ir pieņemtas un izsludinātas normatīvajos tiesību aktos paredzētajā kārtībā un apstrīdētā noteikumu norma ir pieņemta Ministru kabinetam Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmajā daļā noteiktā pilnvarojuma ietvaros. Pieteikuma iesniedzējs, interpretējot Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 2. pantu, esot kļūdaini secinājis, ka likumdevējs atzinis stratēģiskas nozīmes preču apriti par ietilpstošu Regulas Nr. 428/2009 tvērumā. Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma mērķi esot plašāki, un šis likums paredzot stingrākus attiecīgo preču aprites noteikumus nekā Regula Nr. 428/2009. Eiropas Savienības regulas nosakot tikai minimālās dalībvalstīm izvirzāmās prasības un neliedzot dalībvalstīm noteikt stingrāku regulējumu. Tādējādi Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmajā daļā bijis paredzēts Sarakstā norādīto preču aprites aizliegums, kas neskar šo preču importu, eksportu vai tranzītu, proti, tāds ierobežojums, kas nav saistīts ar Regulas Nr. 428/2009 prasībām un neietilpst tās tvērumā. Šis ierobežojums esot pamatots ar nacionālās drošības interesēm, un Eiropas Savienības normatīvie akti neierobežojot dalībvalstu kompetenci jautājumos, kas skar nacionālo drošību un sabiedrisko kārtību un drošību.

Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums esot izstrādāts ar mērķi sniegt atbalstu šo preču identificēšanā. Šā likuma 11. pantā esot paredzēta kārtība, kādā tiek identificētas stratēģiskas nozīmes preces, proti, skaidra kārtība, kādā fiziskā vai juridiskā persona var pārliecināties par to, vai konkrētas preces ir iekļautas stratēģiskas nozīmes preču sarakstos. Arī Regulas Nr. 428/2009 1. pielikumā un Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā esot norādītas preču kategorijas, kurās ietilpstošu precī var identificēt tikai persona, kuras pienākumos ietilpst šāda identificēšana.

Apstrīdētajā noteikumu normā norādītās preces esot iekļautas Sarakstā, ņemot vērā Regulas Nr. 428/2009 1. pielikuma 5. kategorijai piederīgās preces, piemēram, tās 5A001.f. sadaļā iekļautās traucētājierīces, kas speciāli izstrādātas vai pielāgotas apzinātai un selektīvai mobilo sakaru traucēšanai, nomākšanai, kavēšanai, bojāšanai vai novirzīšanai. Apstrīdētās noteikumu normas 6. apakšpunktā norādītais ierīču veids – plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratori – pēc to īpašībām un pielietojuma atbilstot minētajai preču kategorijai. Tātad šādas preces esot iekļautas ne tikai Sarakstā, bet arī Regulas Nr. 428/2009 1. pielikumā. Apstrīdētajā noteikumu normā ietvertajai atsaucei uz Eiropas Savienības Kopējo militāro preču sarakstu esot informatīva nozīme, proti, tās mērķis esot brīdināt par iespējamību, ka prece var būt iekļauta arī šajā sarakstā un tādēļ tai var būt piemērojami atšķirīgi kontroles nosacījumi.

Saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta otro daļu mobilo telefonu slāpētājus varot izmantot ne tikai operatīvajai darbībai, bet arī cietumos, skolās, tiesas sēdēs, teātros vai lidostās, kur tas nepieciešams iekšējās drošības un kārtības nodrošināšanai. Tātad šīs ierīces esot divējāda lietojuma preces. To aprite esot aizliegta tādēļ, ka šīs ierīces varot tikt izmantotas, lai traucētu operatīvās darbības subjektu īstenoto mobilo sakaru noklausīšanos. Sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu un ierīču lietošana varot apdraudēt valsts, sabiedrības vai atsevišķu personu drošību, citstarp traucējot tiesībaizsardzības iestāžu veiktos operatīvās darbības pasākumus un tādējādi apgrūtinot noziedzīgu nodarījumu novēršanu un izmeklēšanu. Tādēļ apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums esot samērīgs. Ikdienā fiziskajai personai slāpētājierīces neesot nepieciešamas.

Tiesas sēdē Ministru kabineta pārstāvis Vilnis Vītoliņš uzsvēra, ka Noteikumi Nr. 645 izdoti, pamatojoties uz Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmajā daļā ietverto pilnvarojumu, un Saraksts ir minēts ne tikai šā likuma 5.¹ panta pirmajā daļā, bet arī citās šā likuma normās, piemēram, saistībā ar licencēšanu. Tādējādi Saraksta sasaiste vienīgi ar likuma 5.¹ panta pirmo daļu neesot korekta.

V. Vītoliņš norādīja: nevar piekrist Pieteikuma iesniedzējam, ka sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem vērsti tikai un vienīgi uz informācijas iegūvi. Operatīvajā darbībā esot būtiska atšķirība starp informācijas iegūvi kā operatīvās darbības pasākumu galamērķi un operatīvo darbību pasākumu īstenošanas metodēm. Operatīvās darbības pasākumu galamērķis gan esot informācijas iegūšana, tomēr šo pasākumu īstenošanai varot būt nepieciešama arī dažādu iekārtu un ierīču palīdzība. Līdz ar to neesot pamatota atsauce vienīgi uz

operatīvās darbības pasākumu galamērķi – informācijas iegūšanu – un neesot pamata uzskatīt, ka sevišķajā veidā veicamo operatīvās darbības pasākumu īstenošanai nav paredzētas arī apstrīdētajā noteikumu normā minētās iekārtas un ierīces.

Ministru kabineta pārstāvis tiesas sēdē norādīja arī to, ka persona var vērsties Komitejā, kā arī izmantot Administratīvā procesa likumā paredzētās tiesības vērsties Valsts drošības dienestā un prasīt uzziņu, lai noskaidrotu savu tiesību un pienākumu apjomu. Tomēr šajā ziņā svarīgākas esot nevis tehnisko ekspertu, bet juristu konsultācijas, jo visupirms esot jāsaprot, kāds ir konkrētās iekārtas vai ierīces mērķis, kuru ražotājs norādījis tās lietošanas instrukcijā.

5. Pieaicinātā persona – Aizsardzības ministrija – norāda, ka tikai persona ar speciālām zināšanām vai persona, kura ir informēta par konkrēto ierīci vai tās pielietojumu un funkcijām, varētu secināt, ka ierīce ietilpst kādā no apstrīdētajā noteikumu normā noteiktajām ierīču kategorijām. Persona, kurai nav speciālu zināšanu vai kura nav informēta par ierīces pielietojumu un funkcijām, patstāvīgi nespējot secināt, vai ierīce ir paredzēta operatīvās darbības pasākumu traucēšanai. Tomēr stratēģiskas nozīmes preču apriti regulējošos normatīvajos aktos komersantiem esot paredzēti ierobežojumi, kuru mērķis ir nodrošināt to, ka stratēģiskas nozīmes preces nenonāk fizisko personu rīcībā.

Tiesas sēdē Aizsardzības ministrijas pārstāve Ilze Tooma papildus norādīja, ka normatīvie akti paredz pietiekamu pasākumu kopumu, lai Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā iekļautās preces nenonāktu tādu fizisko personu rīcībā, kurām tas ir aizliegts. Konkrētās jomas kontrole un tās uzraudzība esot sadalīta starp institūcijām, un katrai no tām esot sava kompetence. Aizsardzības ministrijas kompetencē ietilpstot komersantu licencēšana un uzraudzība. Savukārt Aizsardzības ministrijas pārstāvis Ivars Freibergs norādīja, ka militārām vajadzībām tiek izmantotas iekārtas un ierīces ar lielu jaudu, taču atsevišķos gadījumos līdzīgu efektu varot panākt, saslēdzot vairākas iekārtas vai ierīces ar nelielu jaudu. Turklāt šīm iekārtām un ierīcēm esot nelabvēlīga ietekme uz cilvēka veselību.

6. Pieaicinātā persona – Iekšlietu ministrija – pievienojas Saeimas un Ministru kabineta atbildes rakstos paustajam viedoklim par apstrīdēto normu atbilstību Satversmei. Iekšlietu ministrija papildus norāda, ka stratēģiskas nozīmes preču apriti regulējošos normatīvajos aktos ir ietverti priekšnoteikumi, kuri komersantam jāievēro, lai tas varētu veikt darbības ar apstrīdētajā noteikumu

normā norādītajām iekārtām un ierīcēm. Savukārt fiziskās personas nevarot brīvi iegūt šīs iekārtas un ierīces savā rīcībā, proti, to iegūšanai fiziskajām personām būtu jāveic apzinātas darbības.

Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā paredzētie stratēģiskas nozīmes preču, citstarp arī apstrīdētajā noteikumu normā norādīto preču, aprites ierobežojumi esot cieši saistīti ar nacionālās drošības interesēm. Starptautiskie līgumi un citi tiesību avoti, tostarp Eiropas Savienības normatīvie akti, neierobežojot valsts kompetenci nacionālās drošības jautājumos.

Tiesas sēdē Iekšlietu ministrijas pārstāve Ieva Skirusa uzsvēra, ka Sarakstā norādītās iekārtas un ierīces ir izslēgtas no civiltiesiskās apgrozības. Saraksts tiekot veidots, ņemot vērā arī to, kādu kaitējumu šīs iekārtas un ierīces var nodarīt citu cilvēku tiesībām, sabiedrības un valsts drošībai.

7. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – norāda, ka Tieslietu ministrijas viedoklis par jautājumiem, kuriem ir nozīme izskatāmajā lietā, jau ir ietverts Ministru kabineta atbildes rakstā.

Tiesas sēdē Tieslietu ministrijas pārstāve Laila Medina norādīja, ka Ministru kabineta noteikumi varot tikt izstrādāti paralēli likuma izstrādei. Vērtējot apstrīdēto Krimināllikuma normu, esot svarīgi ņemt vērā Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā noteikto regulējumu, proti, to, ka fiziskajām personām ir aizliegts iegādāties, glabāt un lietot Sarakstā minētās speciālās ierīces. Fiziskajai personai, saskaroties ar šāda tipa precī, vajagot būt īpaši piesardzīgai un, izmantojot dažādas likumā paredzētās iespējas, vispirms noskaidrot, vai tai ir tiesības šo precī glabāt un lietot. Nepieciešamības gadījumā fiziskā persona varot izmantot Iesniegumu likumā un Administratīvā procesa likumā paredzētās iespējas, kā arī vērsties Komitejā saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā noteikto. Personai pieejamais instrumentu klāsts esot pietiekams, ņemot vērā pietiekoši skaidro likuma regulējumu par to, ka fiziskajām personām konkrētu preču aprite ir aizliegta.

Turklāt jebkura jurista pienākums esot personai norādīt, kādi speciālisti spēj viņam profesionāli palīdzēt. Iestāde varot dot tikai vispārīgu skaidrojumu, jo nevarot zināt visus lietas specifiskos apstākļus un nespējot visu izskaidrot tikai uz iesnieguma pamata vien. Apstrīdētās normas esot bijušas pietiekami skaidras, lai persona varētu apzināties to, ka var tikt saukta pie kriminālatbildības.

Tieslietu ministrijas pārstāve arī norādīja, ka Eiropas Savienībā dažādos jautājumos var būt pieprasīta absolūta harmonizācija, proti, dalībvalstīs nevar tikt pieļautas nekādas atkāpes no regulas, kas piemērojama tieši un pilnīgi vienādi, bet

esot arī tādi jautājumi, kuros dalībvalstīm dota iespēja izmantot pozitīvās diskriminācijas tiesības un savā valstī noteikt stingrāku regulējumu. Ministrija ir secinājusi, ka konkrētajā situācijā Latvija var pieļaut atkāpes no regulas noteikumiem nacionālās drošības un sabiedriskās kārtības apsvērumu dēļ. Stingrāki noteikumi varot tikt izvirzīti arī tādēļ, ka Latvija ir valsts pie Eiropas Savienības ārējās robežas.

8. Pieaicinātā persona – Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komiteja – norāda, ka tās viedoklis jau ir ietverts Ministru kabineta atbildes rakstā. Komiteja papildus norāda, ka apstrīdētās noteikumu normas 6. apakšpunktā norādītās ierīces Latvijā netiek ražotas un var nonākt tikai tad, ja tiek importētas. Attiecīgi muitas procedūras ietvaros importējamās preces tiek pārbaudītas un identificētas. Ja tiek konstatēts, ka konkrētā prece ietilpst kādā no apstrīdētajā noteikumu normā noteiktajām preču kategorijām, tad fiziskajām personām tiek aizliegta šīs preces importēšana, bet juridiskajām personām norādīta kārtība atbilstošas licences saņemšanai. Persona šādu precī gan varot iegādāties kādā citā Eiropas Savienības dalībvalstī, kur tās tirdzniecība ir atļauta, un ievest Latvijā bez muitas kontroles. Šādā veidā Latvijā ievestu preču apriti kontrolējot Valsts drošības dienests.

Sakaru slāpētāju izmantošana varot ne tikai radīt neērtības mobilo sakaru pakalpojumu lietotājiem, bet arī būt bīstama, jo radiotehnoloģijas tiek izmantotas arī cilvēku drošības un veselības aizsardzībai vai dzīvības glābšanai. Turklāt Latvija esot Eiropas Pasta un telesakaru administrāciju konferences dalībvalsts, šīs konferences Komunikācijas komiteja pieņēmusi rekomendāciju Nr. (04)01 par slāpētāju apriti tās dalībvalstīs un minētajā rekomendācijā norādīts, ka dalībvalstīm jānosaka aizliegums (kas neattiecas, piemēram, uz valsts drošības iestādēm) tirgot un lietot slāpētājus un jāpieņem atbilstošs regulējums, lai nepieļautu slāpētāju lietošanu.

Tiesas sēdē Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komitejas pārstāvis Nauris Rumpe norādīja, ka Komiteja ir koleģiāla institūcija, kuras sekretariāts ir Ārlietu ministrijā un kura atrodas ārlietu ministra padotībā. Komiteja pildot daudzas funkcijas, tādas kā preču identifikācija, licenču izsniegšana. Tāpat Komiteja esot galvenais koordinators, kas nodrošinot komunikāciju starp visām attiecīgajām iestādēm un gadījumā, kad personai nepieciešams kaut ko noskaidrot kādā citā iestādē, pati noskaidrojot attiecīgo jautājumu, lai personai nebūtu jāvērsas „simts dažādās iestādēs”.

Aptuveni 75 procentus no Komitejas ikdienas darba aizņemot preču identifikācija. Jebkurš cilvēks varot Komitejai nosūtīt elektronisku vēstuli brīvā formā, pievienojot tai bukletu vai norādot tikai preces nosaukumu un modeli, nemaz neminot to, vai prece jau ir viņa rīcībā vai viņš tikai apsver domu par tās iegādi. Šādas tiesības personai izrietot no Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 11. panta pirmās daļas. Savukārt Komiteja identificējot, vai konkrētā prece ir vai nav iekļauta kādā no stratēģiskas nozīmes preču sarakstiem. Atkarībā no tā, par kādu precī ir runa, Komiteja pārsūtot informāciju attiecīgai institūcijai, kas veic identifikāciju vai, ja nepieciešams, ekspertīzi, piemēram, Valsts vides dienestam sakarā ar ķīmiskām vielām vai Valsts drošības dienestam sakarā ar operatīvo darbību veikšanai nepieciešamām iekārtām vai ierīcēm. Pēc attiecīgās iestādes iniciatīvas Komiteja un pēc tam arī Ārlietu ministrija virzot normatīvajos aktos nepieciešamos grozījumus. Drošības policija esot bijusi tā, kas rakstījusi anotāciju par nepieciešamību ieviest izmaiņas apstrīdētajā noteikumu normā, un Komiteja attiecīgos grozījumus virzījusi tālāk.

No 2013. gada līdz 2018. gadam Komiteja izskatījusi ap 162 tūkstošiem identifikācijas pieprasījumu. Gadu no gada pieprasījumu skaits samazinoties, jo Komiteja ieguldījusi lielu darbu, informējot un izglītojot speciālistus, piemēram, muitas darbiniekus, kā arī plašāku sabiedrību. Savukārt 2009. gadā Ārlietu ministrijas mājaslapā bijis publicēts raksts par noteiktu preču aprites aizliegumu.

N. Rumpe uzsvēra, ka preču identifikācija tiek veikta bez maksas un viņa rīcībā nav informācijas, ka jebkad būtu prasīta maksa par ekspertīzes veikšanu, lai gan likums to paredz. Preces identifikācija parasti tiek veikta vienas darbadienas laikā. Ekspertīzei prece tiek nosūtīta tikai tad, ja identifikācijas speciālists nevar to atpazīt un ja prece tiešām ir nopietni jāpārbauda un jāizvērtē, vai tā ir vai nav atbilstoša. Muitas darbinieki, pārvaldītāji un citi sākotnējai preces identifikācijai varot izmantot speciālus preču KN kodus, kuri tiekot piešķirti individuāli katrai precei.

N. Rumpe norādīja, ka preču sarakstus neveido Eiropas Savienība, bet Vasenāras vienošanās dalībvalstu eksperti. Preču saraksti regulāri tiekot grozīti, un dažkārt noteiktas preces no tiem tiekot izslēgtas. Turklāt Eiropas Komisija arī neesot iebildusi pret Latvijā izveidoto Sarakstu un to, kādas preces, ņemot vērā drošības apsvērumus, tajā iekļautas. N. Rumpe norādīja, ka aizliegt konkrētu preču ieviešanu ir vienkāršāk nekā tikt galā ar to izplatību valstī tādā gadījumā, ja šādu preču imports būtu atļauts.

Nevienā no sarakstiem, tostarp arī Regulā Nr. 428/2009, minētās preces neesot domātas civiliedzīvotājiem ikdienas lietošanai. N. Rumpe uzsvēra, ka

vienai precei var būt daudz nosaukumu un nevienā sarakstā nevar iekļaut tos visus, tāpēc tikai attiecīgi speciālisti spēj tajos orientēties un saprast, vai prece ar atšķirīgu nosaukumu ir tā pati, kura ietverta kādā sarakstā. Šos sarakstus varot saprast vienīgi tie cilvēki, kuriem attiecīgās preces vajag.

Par apstrīdētajā noteikumu normā ietverto norādi uz Eiropas Savienības Kopējo militāro preču sarakstu N. Rumpe norādīja, ka Sarakstā tā iekļauta tāpat kā Regulā Nr. 428/2009 ar mērķi vērst personu uzmanību uz to, ka prece var būt iekļauta arī šajā sarakstā.

9. Pieaicinātā persona – Valsts drošības dienests (līdz 2018. gada 31. decembrim – Drošības policija) – uzskata, ka tam, vai persona bez speciālām zināšanām spētu secināt, ka konkrēta ierīce ietilpst kādā no apstrīdētajā noteikumu normā norādītajām ierīču kategorijām, nav izšķirošas nozīmes jautājumā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmei. Personu varot atzīt par vainīgu apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā tikai tad, ja tiek konstatēta atbilstoša tās attieksme pret nodarīto, proti, noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse. Tādējādi faktiski esot neiespējams tas, ka persona varētu tikt atzīta par vainīgu apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā, tai nemaz nezinot un nenojaušot, ka konkrētais priekšmets ir apstrīdētajā noteikumu normā norādīta ierīce operatīvās darbības pasākumu traucēšanai.

Attiecībā uz lietas ietvaros izvērtējamiem jautājumiem Valsts drošības dienests norāda, ka iekārtas un ierīces Sarakstā ir raksturotas pēc to pielietojuma. Tādējādi personai, lai tā varētu konkrētu iekārtu vai ierīci identificēt, esot jāsaprot vai jānojaus tās pielietojums. Tehniskas vai citas specifiskas zināšanas personai šajā nolūkā neesot nepieciešamas. Vispārējās izglītības ietvaros persona apgūstot pietiekamas zināšanas par radioviļņiem un to pielietojumu, lai varētu saprast, ka konkrētā ierīce paredzēta operatīvās darbības pasākumu traucēšanai. Turklāt informāciju par atsevišķām ierīcēm varot atrast internetā. Savukārt tāda persona, kura šīs zināšanas tomēr nav ieguvusi, nemaz nevarēsot nojaust attiecīgās ierīces pielietojumu. Iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai neatrodies brīvā tirdzniecībā normatīvā regulējuma un citu apstākļu dēļ. Turklāt tās neesot noderīgas ikdienas lietošanai, proti, esot pielietojamas tikai specifiskās situācijās. Tādēļ šādas ierīces varot nonākt personas rīcībā tikai tad, ja tā vēlējusies šīs ierīces iegūt, apzinājusies to pielietojumu un veikusi mērķtiecīgas darbības to iegūšanai.

Izvērtējot apstrīdētās normas un normatīvos aktus, ar kuriem tās ir sistēmiski saistītas, persona varot nepārprotami secināt, par kādu darbību aizlieguma neievērošanu tā saucama pie kriminālatbildības, kā arī to, uz kādām precēm šie aizliegumi attiecas.

Tiesas sēdē Valsts drošības dienesta pārstāvis norādīja, ka mūsdienās nav iespējams pilnīgi kontrolēt speciālo ierīču apriti, bet Valsts drošības dienests ir tā institūcija, kas izsniedz sertifikātus, kuri apliecina, ka ierīce atbilst attiecīgiem standartiem un var tikt izmantota Latvijas teritorijā. Nesertificētu ierīču izmantošana arī tiesībsardzības iestādēs neesot pieļaujama. Valsts drošības dienestā pēc konsultācijām vēršoties procesa virzītāji attiecīgu lietu ietvaros, Komiteja, komersanti, operatīvās darbības subjekti pirms iepirkumu veikšanas, kā arī privātpersonas. Valsts drošības dienests sniedzot atbildi atbilstoši iesniegumu izskatīšanas kārtībai. Valsts drošības dienesta kompetencē neietilpstot internetveikalu un tajos piedāvāto preču kontrole. Tomēr iespēja internetveikalos un sludinājumu portālos iegādāties preces, kuras, iespējams, var tikt izmantotas operatīvajā darbībā, varot radīt sabiedrībai tādu priekšstatu, ka šīs preces ir brīvā aprītē.

Persona parasti varot ierīci atšķirt pēc tās raksturīgajām pazīmēm, turklāt preču aprakstos parasti diezgan precīzi esot norādīts tas, kādiem mērķiem konkrētā iekārta domāta. Tomēr mēdzot būt arī Ķīnā ražotas lētas preces un bieži vien neesot precīzi noskaidrojams pat to ražotājs. Šādā gadījumā esot jāveic testēšana un pārbaude, lai noskaidrotu, kas tā par precī. Nereti procesa virzītāji izpētei atsūtīt preces, par kurām viņiem nav skaidrības. Dažkārt izpētes rezultātā šīs preces netiekot identificētas kā tādas, kas ietvertas Sarakstā.

Tāpat Valsts drošības dienesta pārstāvis norādīja, ka iekārtas un ierīces, kas paredzētas operatīvās darbības pasākumu traucēšanai, tiek izmantotas arī operatīvās darbības pasākumu veikšanai. Operatīvās darbības mērķis esot aizsargāt personu dzīvību, veselību, konstitucionālās tiesības pret ārējiem un iekšējiem apdraudējumiem. Savukārt kriminālās pasaules pārstāvji speciālās ierīces izmantojot, ne tikai traucējot tiesībsardzības iestādēm sasniegt operatīvās darbības mērķus, bet arī apdraudot citus cilvēkus. Turklāt esot jāņem vērā arī šādu ierīču nelabvēlīgā ietekme uz cilvēka veselību.

Valsts drošības dienesta pārstāvis uzsvēra, ka tehnoloģiju attīstība ir ļoti strauja un tāpēc regulāri jāpārskata attiecīgais regulējums.

10. Pieaicinātā persona – Valsts policija – norāda, ka Valsts policijas koledžas kadeti, kuru specializācija ir kriminālpolicijas darbs, citstarp saņem

apmācību par Sarakstā iekļautajām stratēģiskas nozīmes precēm un to identificēšanu. Zināšanas par operatīvi tehniskajiem līdzekļiem un stratēģiskas nozīmes precēm, kas pielietojamas operatīvajā darbā, varot iegūt arī Rīgas Stradiņa universitātes bakalaura un maģistra līmeņa studiju kursu „Operatīvais darbs” ietvaros.

Valsts policija neveicot tiešu apstrīdētajās normās norādīto preču aprites kontroli. Taču tad, ja Valsts policijas darbinieki, veicot savus pienākumus, konstatē tādus priekšmetus, kuri varētu būt sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītas vai pielāgotas iekārtas, ierīces vai instrumenti, viņi likumā noteiktajā kārtībā veicot attiecīgo preču izņemšanu. Pēc tam attiecīgā prece tiek nodota Valsts drošības dienesta norīkotajiem ekspertiem, kuri sniedz savu atzinumu. Pēc eksperta atzinuma saņemšanas tiek vērtēta nepieciešamība uzsākt kriminālprocesu.

Tiesas sēdē Valsts policijas pārstāve Antra Stradiņa papildus norādīja, ka iecirkņa inspektors vai izmeklētājs varbūt iepriekš nav redzējis konkrētu iekārtu vai ierīci, tāpēc tiek pieaicināti operatīvie darbinieki vai arī ierīce atbilstošā kārtībā tiek izņemta un pārbaudīta. Savukārt tad, ja persona pati grib noskaidrot, kāda prece atrodas tās rīcībā, un tiek noskaidrots, ka tā ir kāda no Sarakstā ietvertajām precēm, Valsts policija pārbaudot visus apstākļus un, ja nepieciešams, ierosinot krimināllietu.

11. Pieaicinātā persona – tiesībsargs – pauž viedokli, ka likums, ar kuru Krimināllikuma 237.¹ pants izteikts tādā redakcijā, kādā tā piemērota Pieteikuma iesniedzējam, ir pieņemts normatīvajos tiesību aktos paredzētajā kārtībā.

Atbilstoši ECT nolēmumos izteiktajām atziņām likums esot paredzams tad, ja persona, saņemot atbilstošu juridisku palīdzību, attiecīgos apstākļos var saprātīgi izvērtēt savas rīcības tiesiskās sekas. Tas it īpaši attiecoties uz personām, kuras veic profesionālo darbību ar pienācīgu piesardzību. No šādām personām varot gaidīt, ka tās pievērsīs īpašu uzmanību iespējamiem ar savu profesionālo darbību saistītajiem riskiem.

Stratēģiskas nozīmes preču aprite esot specifiska joma, tajā neesot iespējams darboties bez zināšanām par šo jomu un to reglamentējošiem normatīvajiem tiesību aktiem. Lai gan no pieteikuma neesot iespējams izsecināt, vai Pieteikuma iesniedzējs darbojas stratēģiskas nozīmes preču jomā, tomēr viņa profesionālā darbība esot saistīta ar elektronisko tehniku un tādēļ viņam nevajadzētu būt īpaši grūti izprast attiecīgajos normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus. Turklāt likumdevējs esot skaidri nošķīris gadījumus, kad

stratēģiskas nozīmes preču aprites noteikumu pārkāpums uzskatāms par administratīvo pārkāpumu un kad – par noziedzīgu nodarījumu. Apstrīdētā Krimināllikuma norma esot pietiekami skaidra un atbilstoša Satversmei. Arī apstrīdētajā noteikumu normā bijušas norādītas iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai.

No Eiropas Savienības tiesību normām izrietot, ka dalībvalstīm ir tiesības noteikt plašākus ierobežojumus nekā tie, kas paredzēti Regulā Nr. 428/2009. Ierobežojums iegādāties un lietot apstrīdētajā noteikumu normā norādītās iekārtas un ierīces neierobežojot Satversmes 90. pantā un 92. panta otrajā teikumā garantētās tiesības.

Saeima savā atbildes rakstā esot atsaukusies uz tiesībsarga 2014. gada 31. marta atzinumu pārbaudes lietā Nr. 2013-56-5D, kuras ietvaros aizliegums privātpersonām iegādāties un glabāt ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai vērtēts Satversmes 96. panta kontekstā. Šajā atzinumā esot norādīts: likumdevējs ir ierobežojis personas tiesības ar tehniskiem līdzekļiem aizsargāties pret tai Satversmes 96. pantā noteikto tiesību aizskārums, taču minētais aizliegums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi novērst iespēju kavēt noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, atklāšanu un novēršanu, proti, labums, ko sabiedrība gūst šā ierobežojuma rezultātā, ir lielāks par personas interesēm nodarīto kaitējumu.

No Saeimas un Ministru kabineta atbildes rakstiem esot secināms, ka apstrīdētajās normās ietvertais ierobežojums ir noteikts ar mērķi novērst iespēju kavēt noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, atklāšanu un novēršanu. Turklāt operatīvās darbības pasākumu traucēšanai radītu iekārtu un ierīču esībai privātpersonas rīcībā nevarot būt leģitīma mērķa.

Tiesas sēdē tiesībsarga pārstāvis Juris Siļčenko vērsa uzmanību uz to, ka šīs ierīces var ietekmēt arī citu iekārtu darbību, piemēram, mobilos sakarus, medicīnisku iekārtu darbību. Tādējādi šādu ierīču atrašanās fizisko personu rīcībā un lietošanā varot apdraudēt arī citu cilvēku dzīvību, veselību un intereses. Tāpēc šādu preču aprites ierobežojumi esot atzīstami par samērīgiem ar sabiedrības un citu indivīdu interesēm.

Tiesībsarga pārstāvis izteica viedokli, ka personai nav šķēršļu noskaidrot, ka fiziskajām personām ir aizliegts iegādāties un lietot šādas ierīces. Grozījumi apstrīdētajā Krimināllikuma normā esot viennozīmīgi uzlabojuši likuma kvalitāti un skaidrību. Normatīvo aktu kvalitātes uzlabošana esot nepārtraukts process, taču attiecīgie grozījumi neko principiāli jaunu neesot ieviesuši.

Attiecībā uz to, ka, personai cenšoties noskaidrot, kāda veida ierīce ir tās rīcībā, var tikt sākota pārbaude vai pat uzsākts kriminālprocess, tiesībsarga pārstāvis

norādīja, ka pārbaude pati par sevi nekādas sekas neizraisa. Savukārt tad, ja šīs pārbaudes rezultātā personai radies kāds kaitējums vai nodarīti zaudējumi, persona saskaņā ar likumu „Par kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarīto zaudējumu atlīdzību” vienmēr varot saņemt zaudējumu atlīdzību, tieši atsaucoties arī uz Satversmes 92. pantu.

12. Pieaicinātā persona – Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes asociētais profesors *Dr. iur. Aldis Lieljuksis* – piekrīt Saeimas atbildes rakstā norādītajam, ka apstrīdēto normu atbilstība Satversmei vērtējama, pamatojoties uz Satversmes 92. panta otrajā teikumā ietvertajiem tiesību normas kvalitātes standartiem.

Blanketo normu tiesiskais sastāvs esot noskaidrojams, ņemot vērā citu normatīvo tiesību aktu regulējumu. Tādēļ apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse esot noskaidrojama, ņemot vērā Operatīvās darbības likuma normas. Augstākā tiesa savā 2017. gada 31. janvāra spriedumā lietā Nr. SKK-41/2017 esot secinājusi, ka apstrīdētajā noteikumu normā norādītās ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai ir sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu ierīču kategorijā ietilpstošu ierīču paveids, nevis cita stratēģiskas nozīmes preču kategorija. A. Lieljuksis uzskata, ka minētajam Augstākās tiesas secinājumam nevar piekrist, jo Ministru kabineta noteikumi, proti, zemāka juridiskā spēka normatīvais tiesību akts, nevar paplašināt Krimināllikuma normā tieši noteiktu objektu.

Ierīces elektronisko sakaru traucēšanai neesot paredzētas informācijas ieguvei, tāpēc tās tehniski atšķiroties no elektronisko sakaru kontroles līdzekļiem. Sarunu noklausīšanās traucēšana neesot Operatīvās darbības likumā paredzēts pasākums, tās īstenošanai neesot nepieciešama tiesneša vai prokurora kontrole. Atbilstoši Ministru kabineta 2011. gada 1. februāra noteikumiem Nr. 93 „Noteikumi par speciālo radiolīdzekļu izmantošanas kārtību un tehniskajām prasībām to darbībai” elektronisko sakaru traucēšanas līdzekļus varot izmantot tikai valsts drošības iestādes savu funkciju īstenošanai. Saskaņā ar šo Ministru kabineta noteikumu normām tādā gadījumā, ja elektroniskie sakari tiek traucēti ilgāk par vienu stundu, attiecīgajai valsts drošības iestādei esot pienākums informēt par to sabiedrību. Šis atklātības aspekts būtiski nošķirot attiecīgās darbības no sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem, kuri notiekot slepenībā. Sarunu noklausīšanās traucēšanas darbību veikšanai nepieciešamās ierīces nevarot atzīt par sevišķā veidā veicamiem operatīvās

darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu ierīču paveidu, neraugoties uz Saraksta 10A905 sadaļas struktūru. Lielas jaudas traucētājierīces varot radīt kaitējumu ne tikai atsevišķiem sakaru līdzekļu lietotājiem, bet arī citām personām, tādēļ šādas ierīces būtu iekļaujamas Sarakstā, taču tās neesot paredzētas sevišķā veidā veicamu operatīvās darbības pasākumu īstenošanai.

Turklāt atrastajai Pieteikuma iesniedzēja rīcībā bijušajai ierīcei līdzīgas iekārtas tiekot izmantotas arī citiem mērķiem, piemēram, izglītības iestādes audzēkņu sakaru bloķēšanai mācību procesa ietvaros vai teātros izrāžu laikā. Tās varot izmantot arī uzņēmēji, lai aizsargātu savu komercnoslēpumu. A. Lieljuksis apšaubā to, ka absolūts aizliegums iegādāties un lietot mazas jaudas traucētājierīces ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā. Ņemot vērā tehnoloģisko progresu, esot nepieciešams nošķirt individuāli lietojamas traucētājierīces no tādām traucētājierīcēm, kuras var radīt kaitējumu visai sabiedrībai.

A. Lieljuksis uzskata, ka izdarītie grozījumi apstrīdētajās normās liecina par to, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma iepriekš neaptvēra tādas iekārtas, kas paredzētas sevišķā veidā veicamu operatīvās darbības pasākumu traucēšanai.

A. Lieljuksis pieļauj, ka Drošības policijas norīkotais eksperts atrasto Pieteikuma iesniedzēja rīcībā bijušo ierīci klasificējis, pamatojoties uz Drošības policijas iekšējo terminoloģiju, kurā jēdziena „operatīvās darbības pasākums” saturs esot atšķirīgs. Turklāt no Drošības policijas norīkotā eksperta atzinuma izrietot, ka konkrētā ierīce ir divējāda pielietojuma ierīce, proti, tāda ierīce, kas paredzēta gan operatīvās darbības pasākumu veikšanai, gan šādu pasākumu traucēšanai. Operatīvās darbības pasākumu traucēšana neesot Operatīvās darbības likumā noteikta kā operatīvais pasākums, taču, iespējams, šādas darbības varētu tikt klasificētas kā operatīvās darbības pasākumi valsts drošības iestāžu iekšējos normatīvajos aktos.

Tiesas sēdē A. Lieljuksis uzsvēra, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma Pieteikuma iesniedzējam piemērota nepareizi. Šajā normā esot paredzēta kriminālatbildība tikai par tādu iekārtu un ierīču aprites aizlieguma pārkāpšanu, ar kurām var īstenot sevišķā veidā veicamas operatīvās darbības. No Operatīvās darbības likuma izrietot, ka sevišķā veidā veicamie operatīvās darbības pasākumi ir vērsti uz aktīvu informācijas iegūšanu un saglabāšanu, kā arī operatīvu iekļūšanu, lai nodrošinātu citu operatīvās darbības pasākumu īstenošanu. Tomēr apstrīdētā Krimināllikuma norma esot skaidra, bet to pašu nevarot teikt par apstrīdēto noteikumu normu.

Secinājumu daļa

13. Pieteikuma iesniedzējs lūdz atzīt apstrīdēto Krimināllikuma normu par neatbilstošu Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam.

13.1. Satversmes 90. pants noteic: „Ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības.” Šī Satversmes norma iekļaujas tiesību virsvadības principā, atbilstoši kuram personu tiesības un pienākumus var noteikt tikai vispāršaistošas tiesību normas. Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka Satversmes 90. pants ietver valsts pienākumu radīt mehānismu, kas nodrošina personu informētību par tiesisko regulējumu un tā saturu. Savukārt personai ir subjektīvās publiskās tiesības tikt pienācīgi informētai par tās tiesībām un arī pienākumiem (*sal. sk. Satversmes tiesas 2006. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 16. punktu un 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 7.2. punktu*).

Satversmes 90. pantā citstarp ietverti tiesību normu kvalitātes kritēriji, atbilstoši kuriem ikvienai tiesību normai jābūt pieejamai, kā arī pietiekami skaidrai un paredzamai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 16. punktu un 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. punktu*). Satversmes tiesa jau iepriekš atzinusi, ka tiesību normas skaidrība un paredzamība ir vērtējama, pamatojoties uz šīs normas interpretāciju. Proti, tiesību norma ir atzīstama par neskaidru tad, ja ar interpretācijas metožu palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. punktu*). Tikai tāds priekšraksts, kas citstarp atbilst visiem tiesību normas kvalitātes kritērijiem, var tikt atzīts par vispāršaistošu tiesību normu, proti, būt apveltīts ar juridisko spēku.

Demokrātiskā tiesiskā valstī personas pamattiesības var tikt ierobežotas tikai saskaņā ar likumu. Tādēļ, izvērtējot zemāka juridiska spēka tiesību normas atbilstību jebkurai Satversmē ietvertai pamattiesību normai, ir nepieciešams noskaidrot, vai zemāka juridiska spēka tiesību norma, kurā noteikts pamattiesību ierobežojums, atbilst visiem tiesību normu kvalitātes kritērijiem (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-11-01 17.2. punktu un 2017. gada 24. novembra sprieduma lietā Nr. 2017-07-01 15. punktu*). Visu Satversmē noteikto pamattiesību īstenošana balstās personas tiesībās zināt savas tiesības.

13.2. Satversmes 92. panta otrais teikums noteic: „Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu.” Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka šī Satversmes norma citstarp ietver principu *nullum crimen, nulla poena sine lege*, proti, principu, ka personu var atzīt par vainīgu un sodīt tikai par tādu rīcību, kas ir atzīta par noziedzīgu saskaņā ar likumu (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 4.2. punktu*). Satversmes 92. panta otrajā teikumā lietotais jēdziens „likums” ietilpst Satversmes 90. pantā ietvertajā jēdzienā „tiesības”. Tādēļ atzīt kriminālatbildību noteicošās normas par likumu Satversmes 92. panta otrā teikuma izpratnē var tikai tad, ja tās atbilst tādiem pašiem tiesību normu kvalitātes kritērijiem, kādi ietverti Satversmes 90. pantā. Satversmes tiesa jau iepriekš ir vērtējusi tiesību normu atbilstību Satversmes 92. panta otrajam teikumam kopsakarā ar Satversmes 90. pantu (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. 2012-15-01 15.5. punktu*).

Taču tādēļ, ka kriminālatbildība ir smagākais iespējamais juridiskās atbildības veids un tās sekas var būtiski ietekmēt personas dzīvi arī pēc kriminālsoda izciešanas, kriminālatbildību paredzošām normām jābūt saturiski noteiktākām nekā citu tiesību nozaru normām. Tātad, lai izvērtētu tiesību normas atbilstību Satversmes 92. panta otrajam teikumam, jānoskaidro, pirmkārt, vai tā pieņemta un izsludināta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un, otrkārt, vai tā ir pieejama, kā arī pietiekami skaidra un paredzama, lai varētu būt par pamatu personas saukšanai pie kriminālatbildības (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 5. punktu*). Turklāt Satversmes tiesa jau ir norādījusi, ka Satversmes 92. panta otrais teikums aptver Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 7. panta pirmajā daļā noteiktās cilvēka pamattiesības, tādēļ tiesību normu atbilstība Satversmes 92. panta otrajam teikumam vērtējama, izmantojot arī ECT sniegto Konvencijas 7. panta interpretāciju (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 4.2. punktu*). ECT ir atzinusi, ka nepieciešamā tiesību normas paredzamības pakāpe ir atkarīga citstarp no attiecīgā normatīvā akta satura, nozares, kura tai jāregulē, kā arī tās subjektu daudzuma un statusa (*sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1996. gada 11. novembra sprieduma lietā „Cantoni v. France”, pieteikums Nr. 17862/91, 35. punktu un 2010. gada 17. maija sprieduma lietā „Kononov v. Latvia”, pieteikums Nr. 36376/04, 235. punktu*).

Izskatāmajā lietā ir apstrīdēta tādu tiesību normu atbilstība Satversmei, kuras paredz personas kriminālatbildību. Līdz ar to Satversmes tiesai ir jāpārbauda apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 92. panta otrajam teikumam.

14. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma nav pieņemta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, un norāda savus apsvērumus par 2009. gada 10. septembra likuma „Grozījumi Krimināllikumā” pieņemšanas procesu. Taču ar 2009. gada 10. septembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā” Krimināllikums tika papildināts ar 237.¹ pantu tā sākotnējā redakcijā. Savukārt apstrīdētā Krimināllikuma norma šajā pantā tika iekļauta tikai ar 2012. gada 13. decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”. Uz minēto apstākli savā atbildes rakstā un tiesas sēdē norādījusi arī Saeima (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 54. lp. un 6. sēj. 29. lp.*). Tātad Pieteikuma iesniedzējs ir minējis argumentus tikai par likumu, ar kuru Krimināllikumā tika iekļauts 237.¹ pants tā sākotnējā redakcijā. Pieteikumā nav minēti argumenti par likumu, ar kuru Krimināllikumā iekļauta apstrīdētā Krimināllikuma norma. Līdz ar to konkrētie Pieteikuma iesniedzēja sniegtie argumenti neattiecas uz apstrīdēto Krimināllikuma normu.

No Saeimas likumdošanas datubāzē pieejamās informācijas izriet, ka 2012. gada 13. decembra likuma „Grozījumi Krimināllikumā” projektu 2011. gada 21. oktobrī Saeimai iesniedza Ministru kabinets. Likumprojekts atbilstoši Saeimas kārtības rullim tika izskatīts Saeimā trijos lasījumos un pieņemts trešajā lasījumā 2012. gada 13. decembrī, bet izsludināts 2012. gada 27. decembrī oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” Nr. 202. Lietas dalībnieki nav izteikuši iebildumus sakarā ar apstrīdētās Krimināllikuma normas pieņemšanas un izsludināšanas kārtību, un arī Satversmes tiesai nerodas šaubas par to, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma ir pieņemta un izsludināta Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā, kā arī ir pieejama atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

15. Apstrīdētā Krimināllikuma norma ir ietverta Krimināllikuma 237.¹ pantā, kurš sastāv no divām daļām. Krimināltiesību teorijā atzīts: ja Krimināllikuma pants sastāv no vairākām daļām, tā pirmajā daļā tiek norādīts attiecīgā noziedzīgā nodarījuma pamatsastāvs, bet pārējās daļās – tā kvalificēti sastāvi, proti, līdzīgi noziedzīgi nodarījumi, par kuriem likumdevējs paredzējis atšķirīgu soda veidu vai soda apmēru, ar noteiktām papildu kvalificējošām pazīmēm, kuras parasti norāda uz šā nodarījuma smagāku raksturu (*sk.: Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 21.–23. lpp.*).

Krimināllikuma 237.¹ panta nosaukums ir „Stratēģiskas nozīmes preču aprites noteikumu pārkāpšana”, un tā pirmā daļa noteic kriminālatbildību „[p]ar stratēģiskas nozīmes preču aprites noteikumu pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums”. Savukārt apstrīdētā Krimināllikuma norma paredz kriminālatbildību „[p]ar sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu, ierīču vai instrumentu un to komponentu aprites aizlieguma pārkāpšanu”. Interpretējot apstrīdēto Krimināllikuma normu, secināms, ka kriminālatbildība saskaņā ar šo normu iestājas par stratēģiskas nozīmes preču aprites noteikumu, proti, konkrēta stratēģiskas nozīmes preču aprites aizlieguma, pārkāpšanu. Stratēģiskas nozīmes preču apriti Latvijā regulē Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums. No minētā izriet, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma nosaka kriminālatbildību par personas rīcību, kas paredzēta citā normatīvajā aktā. Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka šādas kriminālatbildību noteicošas normas nevar atzīt par neskaidrām tāpēc vien, ka to saturs noskaidrojams, pamatojoties uz citiem normatīvajiem aktiem (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 7.2. punktu*). Tātad, lai izvērtētu apstrīdētās Krimināllikuma normas satversmību, ir nepieciešams noskaidrot arī stratēģiskas nozīmes preču apriti regulējošu normatīvo aktu saturu un satversmību.

16. Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016. gada 26. aprīlim) 5.¹ panta pirmā daļa paredzēja citstarp sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli paredzētu iekārtu un ierīču aprites aizliegumu.

Pieteikuma iesniedzējs pēc būtības uzskata, ka šis aizliegums nav noteikts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā tādēļ, ka: 1) attiecīgo ierīču aprites regulējums esot Eiropas Savienības ekskluzīvā kompetencē ietilpstoša joma, kurā dalībvalstis neesot tiesīgas patstāvīgi noteikt ierobežojumus; 2) atbilstoši Regulas Nr. 428/2009 normām dalībvalstis esot tiesīgas noteikt ierobežojumus tikai šādu preču eksportam; 3) atbilstoši Regulas Nr. 428/2009 normām dalībvalstis esot tiesīgas noteikt eksporta kontroles pasākumus tās pielikumā neminētām precēm, tikai ievērojot noteiktus kritērijus.

Eiropas Savienības ekskluzīvās kompetences ir norādītas Līgumā par Eiropas Savienības darbību. Šā līguma 3. panta pirmās daļas „e” apakšpunktā noteikts, ka Eiropas Savienībai citstarp ir ekskluzīva kompetence kopējās tirdzniecības politikas regulēšanā. Tādējādi tikai Eiropas Savienība var regulēt dalībvalstu kopējo politiku tirdzniecībā ar trešajām valstīm. Taču jautājums par stratēģiskas nozīmes preču apriti un tās ierobežojumiem konkrētas Eiropas

Savienības dalībvalsts ietvaros neietilpst Eiropas Savienības ekskluzīvajā kompetencē. Arī no Regulas Nr. 428/2009 1. panta, 2. panta 2., 5. un 7. punkta un 3. panta izriet, ka tās mērķis ir izveidot kopēju režīmu divējāda lietojuma preču eksportam ārpus Eiropas Savienības teritorijas. Attiecīgi šīs regulas 4. un 8. pantā ir paredzēti nosacījumi, ar kādiem dalībvalstis var noteikt papildu ierobežojumus divējāda lietojuma preču eksportam. Tātad Regula Nr. 428/2009 neaptver divējāda lietojuma preču apriti Eiropas Savienības dalībvalsts ietvaros. Tādēļ tā arī neierobežo dalībvalstu rīcības brīvību regulēt šādu preču apriti savā teritorijā.

Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmā daļa iekļauta likumā ar 2009. gada 12. marta likumu „Grozījumi Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā”. Šis likums ir izskatīts Saeimā trijos lasījumos, kā arī pieņemts un izsludināts oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā. Satversmes tiesai nerodas šaubas par to, ka Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmā daļa ir pieņemta un izsludināta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un ir pieejama atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmā daļa paredz: „Fiziskajām personām aizliegts iegādāties, glabāt un lietot Latvijas Republikas Nacionālajā stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstā minētas, sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītas vai pielāgotas iekārtas, ierīces vai instrumentus un to komponentus [..]” Pirmkārt, no šā panta pirmās daļas teksta izriet apstrīdētajā Krimināllikuma normā norādītā aizlieguma saturs, proti, fiziskajām personām ir aizliegta attiecīgo stratēģiskas nozīmes preču iegādāšanās, glabāšana un lietošana. Otrkārt, no šā panta pirmās daļas teksta secināms, ka attiecīgās preces tiek norādītas Sarakstā. Saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmo daļu Sarakstu nosaka Ministru kabinets. Ministru kabinets ir noteicis Sarakstu, iekļaujot to Noteikumu Nr. 645 pielikumā. Tātad, lai noskaidrotu apstrīdētās Krimināllikuma normas saturu, ir nepieciešams noskaidrot arī Ministru kabineta noteiktā Saraksta regulējumu.

17. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, Ministru kabinets, pieņemot apstrīdēto noteikumu normu, ir pārkāpis tam Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmajā daļā noteiktā pilnvarojuma robežas. Minētajā Krimināllikuma normā esot tieši norādītas tikai sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem paredzētas ierīces. Saskaņā ar Operatīvās darbības likuma normām visas sevišķā veidā veicamās operatīvās darbības esot vērstas uz informācijas iegūšanu, un tādēļ šajā ierīču kategorijā nevarot ietilpt

ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai, kuru pielietojums ir pretējs. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, šo viņa viedokli apstiprina arī vēlāk izdarītie grozījumi apstrīdētajā Krimināllikuma normā un Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmajā daļā, ar kuriem šajās normās tika iekļauta tieša norāde uz operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētām iekārtām un ierīcēm. Arī A. Lieljuksis norāda, ka operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzēto ierīču iekļaušana sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem paredzēto ierīču kategorijā nav pamatota. Turpretim Ministru kabinets uzskata, ka ir noteicis Sarakstu atbilstoši tam likumā dotajam pilnvarojumam. Tādēļ Satversmes tiesa izvērtēs, vai Ministru kabinets, izdodot Sarakstu, ir ievērojis likumdevēja noteikto pilnvarojumu.

17.1. Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 1. panta 1. punkts noteic, ka stratēģiskas nozīmes preces ir sistēmas, iekārtas, to sastāvdaļas, materiāli, ķīmiskās vielas, priekšmeti, programmatūras, tehnoloģijas un pakalpojumi, kas ietverti vairākos Eiropas Savienības normatīvajos aktos un Sarakstā. Kopš Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma spēkā stāšanās 2007. gada 19. jūlijā šajā punktā ietvertā stratēģiskas nozīmes preču definīcija pēc būtības nav grozīta, proti, likumdevējs ir tikai aktualizējis atbilstošo Eiropas Savienības normatīvo aktu uzskaitījumu. Savukārt Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 2. panta pirmā daļa noteic, ka šā likuma mērķis ir nodrošināt kontrolētu stratēģiskas nozīmes preču apriti atbilstoši Latvijas Republikas nacionālajām un starptautiskajām interesēm, starptautisko eksporta kontroles režīmu prasībām un novērst kodolieroču, ķīmisko, bioloģisko un citu masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanu, kā arī novērst starptautiskā terorisma draudus.

Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmā daļa paredz: „Latvijas Republikas Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu nosaka Ministru kabinets.” Interpretējot šo tiesību normu kopsakarā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 1. panta 1. punktu un 2. panta pirmo daļu, secināms, ka tajā iekļauts likumdevēja pilnvarojums Ministru kabinetam noteikt tās iekārtas, vielas, materiālus un pakalpojumus, kuriem citstarp saskaņā ar Latvijas Republikas nacionālajām interesēm jāpiemēro Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā noteiktie kontroles pasākumi.

Tātad likumdevējs ir definējis Ministru kabinetam dotā pilnvarojuma robežas, proti, noteicis kritērijus, pēc kuriem Ministru kabinetam jāizvērtē nepieciešamība iekļaut konkrētas preces vai pakalpojumus Sarakstā, tādējādi pakļaujot to apriti likumā noteiktajiem ierobežojumiem. Atbilstoši šai normai

Ministru kabinets ir noteicis Sarakstu, kurā uzskaitītas attiecīgās preces un pakalpojumi.

17.2. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Ministru kabinets nebija tiesīgs iekļaut Sarakstā operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētās iekārtas un ierīces pirms tam, kad Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ pantā tika iekļauta tieša norāde uz šādu ierīču aprites aizliegumu.

Noteikumi Nr. 645 tika izstrādāti vienlaikus ar grozījumiem Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā, ar kuriem citstarp bija paredzēts pilnvarot Ministru kabinetu noteikt Sarakstu. Šo normatīvo aktu izstrāde notikusi speciālas starpministriju darba grupas ietvaros. Šīs darba grupas ietvaros tika izstrādāts 2007. gada 21. jūnija Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma projekts, kura 3. panta pirmajā daļā Ministru kabinetam tika paredzēts pilnvarojums noteikt Sarakstu (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 112.–128. lp.*).

No lietas materiāliem izriet, ka periodā pirms Noteikumu Nr. 645 pieņemšanas Sarakstu saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumu noteica Komiteja. Savukārt Noteikumi Nr. 645 tika izstrādāti un pieņemti nolūkā apstiprināt Komitejas noteikto Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču sarakstu ar Ministru kabineta noteikumiem. Tātad Noteikumos Nr. 645 iekļautā Saraksta saturs netika izstrādāts no jauna, bet tika pārņemts no iepriekš Komitejas izstrādātā Saraksta. Jau Noteikumu Nr. 645 projekta sākotnējā redakcijā Sarakstā bija iekļauta 10A905 sadaļa „Sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītas vai pielāgotas iekārtas, ierīces vai instrumenti un to komponentes”, kuras „e” apakšpunktā bija norādītas „iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai” (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 112.–128. lp.*). Tādējādi secināms, ka konkrētajā gadījumā likumdevējs, pieņemot Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmo daļu, ir apzinājies, ka attiecīgā pilnvarojuma ietvaros tiks pieņemts Saraksts ar konkrētu, tam zināmu saturu.

Lai pilnvērtīgi sasniegtu Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma mērķi – nodrošinātu kontrolētu stratēģiskas nozīmes preču apriti atbilstoši Latvijas Republikas nacionālajām interesēm – nepieciešams ierobežot ne tikai to iekārtu un ierīču apriti, kuras pielietojamas sevišķā veidā veicamu operatīvās darbības pasākumu īstenošanā, bet arī to ierīču apriti, ar kuru palīdzību operatīvās darbības pasākumi var tikt traucēti. Ministru kabinets ir tiesīgs saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmo daļu iekļaut preces Sarakstā arī tādā veidā, ka preču kategorijā ietilpstoša preču veida apzīmējums *expressis verbis* nesaskan ar kategorijas nosaukumu, ja vien tas sistēmiski un pēc jēgas nepieciešams pilnvērtīgai konkrētās kategorijas stratēģiskas nozīmes preču aprites

kontrolei un likuma mērķu sasniegšanai. Turklāt Valsts drošības dienesta pārstāvis tiesas sēdē norādīja, ka operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētas iekārtas un ierīces var tikt pielietotas arī sevišķā veidā veicamos operatīvās darbības pasākumos (*sk. lietas materiālu 6. sēj. 179. lp*). Līdz ar to Ministru kabinets, nosakot Sarakstu un iekļaujot tajā citstarp iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai, kā arī pieņemot apstrīdēto noteikumu normu, ir rīkojies likumdevēja noteiktā pilnvarojuma ietvaros.

17.3. Ministru kabineta 2009. gada 24. novembra noteikumi Nr. 1334 „Grozījumi Ministru kabineta 2007. gada 25. septembra noteikumos Nr. 645 „Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu””, ar kuriem Saraksts tika izteikts redakcijā, kas bija spēkā no 2009. gada 28. novembra līdz 2014. gada 23. janvārim, ir pieņemti un izsludināti Satversmē, Ministru kabineta kārtības rullī un Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likumā paredzētajā kārtībā.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka apstrīdētā noteikumu norma viņa veiktajā izdrukā no vietnes *www.likumi.lv* parādījusies izsvītrotā veidā. No lietas materiāliem (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 5. lp.*) acīmredzami izriet tas, ka šis svītrojums radies tehnisku iemeslu dēļ. Taču, lai arī kāds būtu šā svītrojuma raksturs un rašanās cēlonis, Satversmes tiesa uzsver, ka saskaņā ar Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 2. pantu Latvijas Republikas oficiālais izdevums, kurā ietvertā informācija ir publiski ticama un saistoša, ir elektroniskais izdevums „Latvijas Vēstnesis”.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Satversmes tiesai nerodas šaubas par to, ka apstrīdētā noteikumu norma ir pieņemta un izsludināta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un ir pieejama atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

18. Saraksts ir strukturēts vairākās sadaļās. Katrā sadaļā ir nosaukta konkrēta preču vai pakalpojumu kategorija, bet atsevišķām kategorijām papildus norādītas piezīmes, kurās sniegts attiecīgās kategorijas raksturojums vai noteikti izņēmumi attiecībā uz konkrētām šajā kategorijā ietilpstošām precēm vai pakalpojumiem. Saraksta 10A905 sadaļas nosaukums ir „Sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītas vai pielāgotas iekārtas, ierīces vai instrumenti un to komponentes”, kas atbilst Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmajā daļā un apstrīdētajā Krimināllikuma normā norādītajai preču kategorijai. Attiecīgi Saraksta 10A905 sadaļas „e” apakšpunktā ir iekļautas iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai: 1) speciālie indikatori; 2) speciālie lokatori;

3) skeneri; 4) skrembleri; 5) speciālie frekvenču mērītāji; 6) plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratori. Tātad iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai ir viens no sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu un ierīču paveidiem.

18.1. No Satversmes 92. panta otrajā teikumā ietvertajām tiesību normu kvalitātes prasībām neizriet tas, ka ikvienai tiesību normai vajadzētu būt formulētai kā absolūti precīzai instrukcijai. Arī ECT ir norādījusi: lai cik precīzi un skaidri būtu formulētas tiesību normas, to saturs vienmēr būs noskaidrojams interpretācijas ceļā (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008. gada 12. februāra sprieduma lietā „Kafkaris v. Cyprus”, pieteikums Nr. 21906/04, 141. punktu*). Tā kā likumi pēc savas juridiskās dabas ir abstrakti uzvedības priekšraksti, to formulējums nevar būt absolūti precīzs. Viena no tiesiskā regulējuma izstrādes tehnikām ir vispārīgu apzīmējumu izmantošana izsmeļoša uzskaitījuma vietā (sk., piemēram, *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018. gada 28. augusta sprieduma lietā „Seychell v. Malta”, pieteikums Nr. 43328/14, 43. punktu*). Ja tiesību normas tiesiskais sastāvs ir formulēts, izmantojot vispārīgus apzīmējumus, ir iespējamas arī tādas faktiskās situācijas, kad nav acīmredzami skaidrs, vai tās ietilpst vai neietilpst šīs tiesību normas tvērumā. Tomēr šaubas par tiesību normas tvērumu attiecībā uz šādām faktiskajām situācijām pašas par sevi nav iemesls tiesību normas atzīšanai par neskaidru vai neparedzamu, ja tā ir pietiekami skaidra vairumā gadījumu (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1996. gada 11. novembra sprieduma lietā „Cantoni v. France”, pieteikums Nr. 17862/91, 32. punktu*).

Lai nodrošinātu tehnoloģiju jomu regulējuma ilgtspēju, likumdevējs, izstrādājot tiesību normas tehnoloģiju jomās, var izmantot arī tehnoloģiskās neitralitātes principu. Tiesību normas, kas izstrādātas un pieņemtas atbilstoši tehnoloģiskās neitralitātes principam, satur vispārīgus jēdzienus, kas raksturo attiecīgās regulējamās tehnoloģijas atkarībā no to pielietojuma mērķa, ietekmes, funkcijām un citiem vispārīgiem raksturlielumiem.

Likumdevējs var nevis uzskaitīt konkrētus operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču grupā ietilpstošo ierīču nosaukumus un modeļus, bet gan izmantot vispārīgu noteikta ierīču veida apzīmējumu. Šāds apzīmējums atspoguļo attiecīgās ierīču grupas būtiskās īpašības, piemēram, konstrukciju, funkcijas vai pielietojumu, kas raksturīgs visām šāda veida ierīcēm, kuru aprīte pakļaujama kontrolei. Ierīču uzskaitījums ne tikai prasītu nesamērīgu resursu ieguldījumu tā izstrādes procesā, bet arī padarītu attiecīgās tiesību normas par neelastīgām un būtiski mazinātu to efektivitāti mainīgajos dzīves apstākļos. Tādēļ tas vien, ka apstrīdētajā noteikumu normā nav uzskaitītas kontrolei pakļaujamās

ierīces, bet izmantoti vispārīgi ierīču funkcijas raksturojoši apzīmējumi, kuri parasti tiek norādīti šo ierīču tehniskajos aprakstos un pieejami patērētājiem, nenozīmē, ka apstrīdēto normu regulējums būtu neskaidrs.

Apstrīdētajā noteikumu normā norādītās iekārtas un ierīces nav ikdienas lietojuma preces, proti, nav tādas ierīces, ko ikviena persona izmantotu savā ikdienas dzīvē vai kas varētu būt tai nepieciešamas. Tās pēc savas būtības ir specializētas ierīces, kas savu funkciju un iespējamā pielietojuma dēļ nav vispārpieejamas brīvā civiltiesiskā aprītē Latvijā, kā arī daudzās citās pasaules un Eiropas Savienības valstīs. Arī tajās valstīs, kur šādu ierīču iegāde ir atļauta, var būt noteikti to lietošanas ierobežojumi. Piemēram, Komiteja savā rakstveida viedoklī norādīja, ka Lielbritānijā privātpersonām ir atļauta plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratoru iegāde, taču ir aizliegta to lietošana (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 95. lp.*). To, ka šādas ierīces pēc savas būtības nevar tikt uzskatītas par ikdienas lietojuma precēm, kā arī to, ka šādu preču iegādei personai būtu jāveic apzinātas un mērķtiecīgas darbības, meklējot iespēju tās iegūt, tiesas sēdē norādīja Komitejas pārstāvis N. Rumpe (*sk. lietas materiālu 6. sēj. 118. lp.*).

Tiesību norma ir atzīstama par pietiekami skaidru un paredzamu arī tad, ja persona, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību, varēja paredzēt, kādas rīcības rezultātā tā var tikt saukta pie kriminālatbildības par attiecīgajā tiesību normā norādītā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu (*sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007. gada 12. jūlija sprieduma lietā „Jorgic v. Germany”, pieteikums Nr. 74613/01, 113. punktu un 2013. gada 21. oktobra sprieduma lietā „Del Río Prada v. Spain”, pieteikums Nr. 42750/09, 79. punktu*). Lai pareizi interpretētu apstrīdēto Krimināllikuma normu un noskaidrotu tās saturu, personai var būt nepieciešamas specifiskas juridiskas zināšanas. Taču tiesību norma var būt pietiekami skaidra un paredzama arī tad, ja personai šīs normas tvēruma noskaidrošanai nepieciešama atbilstoša juridiskā palīdzība (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1996. gada 11. novembra sprieduma lietā „Cantoni v. France”, pieteikums Nr. 17862/91, 35. punktu*).

Interpretējot apstrīdētās normas, secināms, ka apstrīdētajā noteikumu normā norādītās iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai ietilpst sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu un ierīču kategorijā. Tātad uz šīm iekārtām un ierīcēm attiecas Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmajā daļā noteiktais aprites aizliegums. Attiecīgi apstrīdētā Krimināllikuma norma nosaka kriminālatbildību citstarp par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu iekārtu un ierīču aprites aizlieguma pārkāpumu, proti, par šo preču iegādāšanos, glabāšanu vai

lietošanu. Pat ja persona pati nespēja noskaidrot apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma tiesisko sastāvu, tā varēja to noskaidrot, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību. Tātad apstrīdētā Krimināllikuma norma pietiekami skaidri nosaka kriminālatbildību citstarp par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprites – iegādāšanās, glabāšanas vai lietošanas – aizlieguma pārkāpšanu un ikviena persona, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību, varēja noskaidrot, par kādu rīcību tā var tikt saukta pie kriminālatbildības saskaņā ar apstrīdēto Krimināllikuma normu.

18.2. Pieteikuma iesniedzējs norāda uz Noteikumu Nr. 648 anotāciju, kurā pats Ministru kabinets esot atzinis, ka Saraksta 10A905 sadaļā ietvertie definējumi nav skaidri.

Ar Noteikumu Nr. 648 2. punktu Saraksta 10A905 sadaļa tika izteikta jaunā redakcijā. Noteikumu Nr. 648 redakcijā Saraksta 10A905 sadaļas „e” apakšpunktā vairs nav ietverts konkrētu iekārtu un ierīču kategoriju uzskaitījums, bet norādīti kontrolei pakļauto ierīču pielietojuma veidi, kā arī pievienotas piezīmes, kurās sniegts attiecīgo iekārtu un ierīču papildu raksturojums. Noteikumu Nr. 648 anotācijā norādīts, ka šie grozījumi nepieciešami tādēļ, ka, pēc to ierosinātāju ieskata, Saraksta 10A905 sadaļā ietvertie definējumi nepietiekami precīzi raksturo no aprites izņemtās preces.

Tiesiskais regulējums nepārtraukti attīstās, citstarp likumdevējam pilnveidojot normatīvo aktu formulējumus, lai tie precīzāk atspoguļotu tā gribu (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 25. janvāra sprieduma lietā Nr. 2011-08-01 10. punktu*). Tādēļ tas vien, ka Ministru kabinets vēlāk nolēma grozīt Saraksta 10A905 sadaļā ietvertos definējumus, lai tos padarītu vēl skaidrākus, pats par sevi nenozīmē, ka iepriekš tie nebūtu bijuši pietiekami skaidri.

19. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Saraksta 10A905 sadaļā un tajā ietilpstošajā apstrīdētajā normā ir atsauces uz Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem. Pamatojoties uz šīm atsaucēm, persona varot secināt, ka Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā paredzētie kontroles pasākumi attiecināmi tikai uz tām Sarakstā norādītajās kategorijās ietilpstošajām precēm, kuras atbilst arī konkrētajos Eiropas Savienības normatīvajos aktos norādītajiem kritērijiem. Turpretim Ministru kabinets savā rakstveida viedoklī un Ministru kabineta pārstāvis V. Vītoliņš tiesas sēdē norādīja, ka šīm atsaucēm ir tikai informatīvs raksturs.

Saraksta 10A905 sadaļā norādīts: „Sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītas vai pielāgotas iekārtas, ierīces vai

instrumenti un to komponentes: (sk. Padomes 2000. gada 22. jūnija regulas Nr. 1334/2000, ar ko nosaka Kopienas režīmu divējāda lietojuma preču un tehnoloģiju eksporta kontrolei, 1. pielikuma kategoriju – 5, otro daļu „informācijas drošība”)). Savukārt apstrīdētā noteikumu norma noteic: „iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai: (sk. Eiropas Savienības Kopējo militāro preču sarakstu)”. Saraksta 10A905 sadaļas raksturojumā norādītā Regula Nr. 1334/2000, kas zaudēja spēku 2009. gada 27. augustā un tika aizstāta ar Regulu Nr. 428/2009. Saskaņā ar Regulas Nr. 428/2009 27. panta trešo daļu atsaucē uz Regulu Nr. 1334/2000 uzskatāmas par atsaucēm uz Regulu Nr. 428/2009. Tātad pēc būtības Saraksta 10A905 sadaļā ir atsaucē uz Regulas Nr. 428/2009 1. pielikumu.

Minētās Saraksta normas skatāmas sistēmiski kopsakarā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 1. panta 1. punktā redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016. gada 26. aprīlim, norādīto stratēģiskas nozīmes preces definīciju. Saskaņā ar šo definīciju par stratēģiskas nozīmes precēm šā likuma izpratnē uzskatāmas sistēmas, iekārtas, to sastāvdaļas, materiāli, ķīmiskās vielas, priekšmeti, programmatūras, tehnoloģijas un pakalpojumi, kas norādīti Sarakstā, kā arī Regulas Nr. 428/2009 1. pielikumā un Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā. Tātad Regulas Nr. 428/2009 1. pielikumā un Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā norādītās preces ir uzskatāmas par stratēģiskas nozīmes precēm Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma izpratnē. Tādēļ nebūtu juridiski pareiza tāda minēto atsauču interpretācija, ka attiecīgās Sarakstā norādītās preču kategorijas aptver tikai tās preces, kas iekļautas arī minētajos Eiropas Savienības normatīvajos aktos. Tādējādi secināms, ka Saraksta 10A905 sadaļā un apstrīdētajā noteikumu normā ietvertās atsaucē uz Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem ir informatīva rakstura atsaucē, proti, to mērķis ir norādīt, ka šajā kategorijā ietilpstošu preču aprite ir regulēta arī minētajos Eiropas Savienības normatīvajos aktos.

20. Pieteikuma iesniedzējs uzsver, ka persona bez speciālām zināšanām pat ar jurista palīdzību nespējot izsecināt, vai konkrēta ierīce ietilpst kādā no apstrīdētajā noteikumu normā norādītajām ierīču grupām. Par to liecinot Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma regulējums, saskaņā ar kuru iestādes konkrētas preces identifikācijas nolūkā var vērsties Komitejā, bet, ja nepieciešams, saņemt arī eksperta atzinumu. Arī kriminālprocesā, kura ietvaros Pieteikuma iesniedzējs notiesāts, pie viņa atrastā iekārta esot atzīta par plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratoru, pamatojoties uz eksperta sniegtu atzinumu.

Komitejas pārstāvis N. Rumpe tiesas sēdē norādīja, ka pie stratēģiskas nozīmes precēm pieder dažāda rakstura preces – gan dažādas tehniskas iekārtas un ierīces, gan ķīmiskas vielas. Stratēģiskas nozīmes preču saraksti tiek veidoti, sadarbojoties daudzu un dažādu nozaru speciālistiem, tādēļ pilnvērtīgi izprast konkrētu stratēģiskas nozīmes preču kategoriju raksturojošu jēdzienu saturu spēsot tikai persona ar speciālām zināšanām (*sk. lietas materiālu 6. sēj. 116. un 117. lp.*).

Tieši tādēļ Latvijas Republikā ir noteikta kārtība, kādā persona var noskaidrot, vai konkrētā ierīce ir iekļauta Sarakstā un kādi aprites ierobežojumi uz to attiecināmi. Saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 11. pantu Komitejas stratēģiskas nozīmes preču identifikācijas speciālists sniedz atzinumus par konkrētu preču statusu, bet, ja nepieciešams, preces statusa noteikšanai var tikt veikta arī ekspertīze. No normatīvajiem aktiem neizriet, ka stratēģiskas nozīmes preču identifikācijas speciālista izziņas saņemšanai būtu noteikti jebkādi finansiāli vai juridiski šķēršļi. Arī tiesas sēdē N. Rumpe paskaidroja, ka Komiteja pieņem personu pieprasījumus brīvā formā un atzinumus sniedz, atbildot arī uz brīvā formā sagatavotiem un pa elektronisko pastu atsūtītiem pieprasījumiem (*sk. lietas materiālu 6. sēj. 114. lp.*). Turklāt N. Rumpe norādīja, ka, lai gan saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 11. panta trešo daļu stratēģiskas nozīmes preču identifikācijas speciālista atzinums sniedzams 30 darbadienu laikā pēc pieprasījuma saņemšanas, praksē Komiteja, pamatojoties uz labas pārvaldības principu, atzinumus sniedz pēc iespējas īsākā termiņā – parasti vienas darbadienas laikā (*sk. lietas materiālu 6. sēj. 120. un 131. lp.*). Tātad persona pēc pašas iniciatīvas vai pēc jurista norādījuma varēja vērsties Komitejā, lai identificētu attiecīgo precī.

Tas, ka kriminālprocesā iekārta tika atzīta par plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratoru, pamatojoties uz eksperta atzinumu, atbilst Kriminālprocesa likuma 194. panta pirmajai daļai, jo ekspertīze bija nepieciešama tieši konkrētajā kriminālprocesā nozīmīga jautājuma noskaidrošanai. Tomēr tas neliecina, ka persona pēc iekārtas tehniskā apraksta nevarētu pati vai ar citu personu vai valsts institūciju palīdzību noskaidrot iekārtas atbilstību tiesiskā regulējuma noteikumiem.

21. Pieteikuma iesniedzējs papildus norāda, ka brīdī, kad pie viņa tika atrasta ierīce, kas kriminālprocesā atzīta par plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratoru, vēl nebija izveidojusies judikatūra par apstrīdēto normu piemērošanu. Turpretim Saeima un Ministru kabinets norāda, ka tiesu prakse apstrīdēto normu piemērošanas jautājumā ir skaidra, un atsaucas uz vairākiem tiesu nolēmumiem,

kuri pieņemti pēc 2013. gada 3. aprīļa, kad pie Pieteikuma iesniedzēja tika atrasta minētā ierīce. Institūcijas, kas izdevušas apstrīdētos aktus, citstarp uzsver Augstākās tiesas 2017. gada 31. janvāra lēmumu lietā Nr. SKK-41/2017, kurā apstiprināta tāda apstrīdēto normu interpretācija, atbilstoši kurai šīs normas piemērotas arī Pieteikuma iesniedzējam.

ECT ir atzinusi, ka pakāpeniska krimināltiesību normu satura izskaidrošana tiesu sniegtās interpretācijas ceļā ir Konvencijas dalībvalstu tiesību sistēmās dziļi iesakņojusies un nepieciešama juridiska tradīcija. Konvencijas 7. pants nevar tikt interpretēts tā, it kā tas aizliegtu krimināltiesību normu satura pakāpenisku izskaidrošanu tiesu veiktās interpretācijas ceļā, ja vien tiesu sniegtā interpretācija ir atbilstoša attiecīgā noziedzīgā nodarījuma būtībai un varēja tikt saprātīgi paredzēta (*sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018. gada 28. augusta sprieduma lietā „Seychell v. Malta”, pieteikums Nr. 43328/14, 44. punktu*). Arī tad, ja tiesību norma tiek interpretēta pirmo reizi, tās interpretācija ir atzīstama par paredzamu, ja tā ir saprātīga un atbilstoša pārkāpuma raksturam (*sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2007. gada 12. jūlija sprieduma lietā „Jorgic v. Germany”, pieteikums Nr. 74613/01, 109. punktu un 2013. gada 25. jūlija sprieduma lietā „Khodorkovskiy and Lebedev v. Russia”, pieteikumi Nr. 11082/06 un Nr. 13772/05, 791.–821. punktu*). Attiecīgi arī saskaņā ar Satversmes 92. panta otro teikumu tam, vai iepriekš jau ir izveidojusies judikatūra vai tiesu prakse par konkrētas tiesību normas interpretāciju, nevar būt izšķirošas nozīmes, izvērtējot šīs tiesību normas skaidrību un paredzamību, ja vien tās saturu iespējams noskaidrot ar tiesību normu interpretācijas metodēm.

22. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, Satversmes tiesa secina, ka persona varēja noskaidrot, par kādu rīcību tā var tikt saukta pie kriminālatbildības saskaņā ar apstrīdētajām normām, vai nu patstāvīgi interpretējot šīs normas, vai arī, ja nepieciešams, saņemot atbilstošu juridisko palīdzību. Tātad apstrīdētās normas ir pietiekami skaidras un paredzamas, lai būtu par pamatu personas saukšanai pie kriminālatbildības.

Līdz ar to apstrīdētās normas atbilst Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

1. Atzīt Krimināllikuma 237.¹ panta otro daļu redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 1. decembrim, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam.

2. Atzīt Ministru kabineta 2007. gada 25. septembra noteikumu Nr. 645 „Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu” pielikuma 10A905 sadaļas „e” apakšpunktu redakcijā, kas bija spēkā no 2009. gada 28. novembra līdz 2014. gada 23. janvārim, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92. panta otrajam teikumam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums pasludināts Rīgā 2019. gada 21. februārī.

Spriedums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

I. Ziemele